

16.2.2018

YM4/04/2018
MMM036:00/2016

Maa- ja metsätalousministeriö

Viite Lausuntopyyntö 8.1.2018
Hänvisning

Asia Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi muuntogeenisen organismin viljelyn rajoittamisesta
Ärende

Ympäristöministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi (HE) laiksi muuntogeenisen organismin (GMO) viljelyn rajoittamisesta ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Hallituksen esityksen taustalla on Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/412 direktiivin 2001/18/EY muuttamisesta siltä osin kuin on kyse jäsenvaltioiden mahdollisuudesta rajoittaa muuntogeenisten organismien viljelyä tai kieltää se alueellaan, joka tuli voimaan 2. päivänä huhtikuuta 2015. Direktiivissä säädetään jäsenvaltioiden mahdollisuudesta kansallisesti rajoittaa Euroopan unionissa (jäljempänä EU) viljeltäväksi hyväksytyjen muuntogeenisten kasvien viljelyä tai kieltää se alueellaan.

Direktiivin voimaantulo mahdollisti jäsenvaltioille yksittäisen viljelykäyttöön hyväksytyyn muuntogeenisen kasvin viljelyn rajoittamisen tai kieltämisen joko koko maassa tai alueellisesti. Viljelyn rajoittaminen tai kieltäminen tulisi tehdä päätöksellä, joka on perusteltu, eikä ole ristiriidassa EU:n yhteisen riskinarvioinnin kanssa. Esityksen mukaan Suomessa ei tällä hetkellä kuitenkaan viljellä kaupallisesti muuntogeenisiä kasveja, eikä tällaisia ole lähivuosina odotettavissa.

Lakiluonnoksen mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto (jäljempänä Evira) tekisi viljelykieltoja koskevat ehdotukset maa- ja metsätalousministeriölle (jäljempänä MMM), jonka antamalla päätöksellä Evira voisi vaatia viljelyn rajoittamista lupamenettelyn aikana. EU:ssa jo viljelyyn hyväksytyyn muuntogeenisen organismin viljelyä Evira voi ehdottaa kansallisesti rajoitettavaksi tai kiellettäväksi MMM:n asetuksella lakiluonnoksen 7 §:ssä mainituin perustein.

Ympäristöministeriö (jäljempänä YM) katsoo, että lakiluonnoksen 5 § (alueen sulkeminen viljelyn ulkopuolelle lupamenettelyn aikana) vaatisi selventämistä. Ensinnäkin, YM esittää 1 momentin muokkaamista seuraavalla vähäisellä lisäyksellä (kursiivilla): ”Elintarviketurvallisuusvirasto antaa maa- ja metsätalousministeriölle tiedon 3 ja 4 §:ssä tarkoitetuista hakemuksista ja tekee ehdotuksen muuntogeenisen organismin viljelyluvan mukauttamiseksi koko maan tai alueen sulkemiseksi viljelyn ulkopuolelle *lupamenettelyn kestäessä* siten kuin avoimen käytön direktiivin 26 b artiklan 1 kohdassa säädetään.”

Pykälän 2 momentissa todetaan, että ”Maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä Elintarviketurvallisuusvirasto vaatii avoimen käytön direktiivin 26 b 1 artiklan kohdassa tarkoitettua viljelyluvan mukauttamista koko maan tai alueen sulkemiseksi hakemuksen ulkopuolelle.” Jos mukauttamisen tai pois sulkemisen vaatiminen edellyttää, että MMM ensin päättää asiasta, on tulkinnanvaraista, vaatiiko silloin kuitenkin itse asiassa MMM, ei Evira. Tämän lisäksi epäselväksi jää, kenen aloitteesta asia MMM:n päätettäväksi tulisi. YM ehdottaa muotoilun uudelleen harkintaa.

Lakiehdotuksen 7 §:ssä säädetään perusteista muuntogeenisen organismin viljelyn rajoittamiselle tai kieltämiselle. Perusteiden joukossa ovat mm. ympäristöpoliittiset tavoitteet (1 kohta), sosioekonomiset vaikutukset (4 kohta) ja maatalouspolitiikan tavoitteet (6 kohta), jotka ovat kaikki käsitteinä siinä määrin yleisiä, että se soveltuvat huonosti Eviran kaltaisen asiantuntijaviranomaisen toimivallan määrittäjiksi. Yleisyyden tasoon saattaa liittyä valtiosääntöoikeudellisia ongelmia, ja asiaa olisikin tiedusteltava oikeusministeriöltä.

Lisäksi perusteina mainitut seikat suurelta osin ovat Eviran asiantuntemuksen ulkopuolella, joten järjestely edellyttäisi keinoja varmistaa tarvittava asiantuntemus. 6 §:n 1 momentissa, jossa säädetään Eviran oikeudesta tehdä ehdotus muuntogeenisen organismin viljelyn rajoittamiseksi tai kieltämiseksi, säädetään myös Eviran mahdollisuudesta pyytää asiasta Geenitekniikan lautakunnan lausuntoa. On kuitenkin huomattava, että kyseessä on ainoastaan mahdollisuus (”Elintarviketurvallisuusvirasto voi pyytää...”). Tämän lisäksi ja ottaen huomioon edellä rajoitusperusteista lausuttu, lausunnon pyytäminen ainoastaan Geenitekniikan lautakunnalta ei edes olisi riittävää, vaan lausuntoja olisi tarpeellista pyytää myös lukuisilta muilta viranomaisilta. Tästä tulisi säätää nimenomaisesti.

Lisäksi ympäristöpoliittiset tavoitteet (1 kohta), kaavoitus (2 kohta) ja maankäyttö (3 kohta) ovat ympäristöministeriön toimivaltaan kuuluvia asioita. Kuitenkin tällä esityksellä oltaisiin säätämässä Eviralle olennaista päätösvaltaa esim. sen määrittelyssä, mitä pidetään (tässä esityksessä tarkoitettujen asioiden kohdalla) relevantteina ympäristöpoliittisina tavoitteina. Vaikka onkin ympäristöministeriönkin näkökulmasta suotavaa, että nämä asiat tulevat päätöksenteossa – ja siten myös nyt esitettävässä laissa – otetuiksi huomioon, tällaista asiantuntijaviranomaiselle annettua tarkemmin määrittelemätöntä päätösvaltaa ei voida pitää hyväksyttävänä.

Edelleen ”oikeusjärjestelmän perusteisiin liittyvät syyt” on mainittu mahdollisena lisäperusteena viljelyn rajoittamiselle tai kieltämiselle. On epäselvää, mitä tällaisilla syillä tarkoitetaan, sillä kyseessä ei liene vakiintunut lakitekstissä käytettävä käsite. Suomessa oikeusjärjestelmän perusteista säädetään perustuslaissa, jota ei voitane säätää toissijaiseksi perusteeksi. Mainittu termi pitäisikin korvata jollakin muulla, toki siten, että direktiivin kyseistä asiaa koskevan säännöksen asettamat vaatimukset täytetään.

HE:n perusteluissa tulisi myös perustella yllä olevia kysymyksiä tarkemmin, sekä avata mahdollisia tulkintatilanteita.

Tekninen huomautus:

YM kiinnittää huomiota lakiluonnoksen yksityiskohtaisten perustelujen 5 §:ssä olevaan mainintaan Elintarviketurvallisuusministeriöstä. Tällä tarkoitettaneen ilmeisesti Elintarviketurvallisuusvirastoa.

Ylijohtajan sijainen, ympäristöneuvos

Saara Bäck

Hallitussihteeri

Eriika Melkas

